

Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Lääkärintyö perhekeskuksessa

Palvelukuvaus 27.9.2018

**Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma**

**HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE**

Teemme yhdessä lasten, nuorten
ja perheiden hyvää arkea

LAPE

Lääkärintyö perhekeskuksessa

Työryhmä:

Pirjo Pennanen, pj, yl enn ehk tervehuolto, Vantaa

Silja Kosola, joht yl lasten ja nuorten tervehuolto, Helsinki

Anne Salminen, yl koulu- ja opisk tervehuolto, Espoo

Pia Höglund, joht yl, Kauniainen

Sari Korpirinne, yl psykosos palv, Vantaa

Tom Sundell, lasten yl ehk tervehuolto, Vantaa

Ulrika Winqvist, neuvolan vastuulääk, Helsinki

Heidi Somersalo, yl koulu- ja opisk tervehuolto, Helsinki

Anitta Rauvala, yl lasten terapiapalv, Espoo

Jenni Björklund, terv kesk lääk, Kauniainen

Niki Lindblom, yl lastenneurologia, Lohja

Tapani Hämäläinen, yl HUS PTH-yksikkö

Leena Repokari, linjajoht lastenpsyk, HUS

Klaus Ranta, linjajoht nuorisopsyk, HUS

Perhekeskuksessa lääkäri toimii lääketieteellisenä asiantuntijana

- äitiys- ja lastenneuvolassa
 - koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa
 - terveystarkastuksissa
 - seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluissa
 - konsultaatioissa
 - monialaisessa arviointityössä ja yhteisvastaanotoilla
 - kuntoutustyöryhmissä
 - yhteisöllisissä hyvinvointiryhmissä
- Työ vaatii pääsääntöisesti **kokeneen yleislääkärin** osaamista
 - osa kontakteista (n. 10-15%) hyötyy **erikoislääkärin osaamisesta**, joka joissakin kunnissa järjestetty
 - keskeisiä erikoisaloja: lastentaudit, lastenneurologia, foniatria, naistentaudit ja synnytykset, lasten-, nuoriso- ja aikuispsykiatria

Palvelulupaus: Lapset, nuoret ja perheet saavat oikea-aikaisesti, tarpeenmukaisesti jatkuvuuden huomioivaa lääketieteellistä konsultaatiota, tutkimuksia ja hoitoa. Monialaisessa yhteistyössä lääkäri tukee niin vanhemmuutta kuin lapsen terveyttä ja kehitystä.

Perhekeskuksen lääkärin keskeisiä sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita ovat

- Varhaiskasvatus
 - Koulut ja oppilaitokset
 - Perheneuvola
 - Nuorten keskuksat (mt- ja päihdepalvelut)
 - Seksuaaliterveyspalvelut
 - Kuntoutus
 - Sosiaalihuolto / lastensuojelu
 - Erikoissairaanhoido
- kaikki perhekeskuksen monialaiset työntekijät: osaaminen täydentää toisiaan
 - perheillä nimetty yhteyshenkilö ja hoidosta vastaava ammattihenkilö
 - parhaimmillaan saumaton parityöskentely (esim. erikoislääkäri-erityiskoulutettu hoitaja)
 - muodostaa vaikuttavimman ja perheille helposti saavutettavan, asiantuntevan palvelun ja tuen (esim. neuropsykiatrisesti oireilevat lapset)
 - lapset, nuoret ja perheet toiminnan keskiössä ja osallistuvat itseään koskevaan toimintaan

Perhekeskuksen lääkarintyön vaikuttavuus

- perustuu oikea-aikaiseen, riittävän varhaiseen ongelmien havaitsemiseen sekä
- niihin puuttumiseen tarpeen mukaisesti, riittävällä osaamisella ja tilanteen vaatimalla tavoitteellisuudella, monialaisuudella ja yhteistyöllä
- usein hoidon kohteena lapset ja nuoret, joiden oireiden taustalla vanhempien ongelmat
 - aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluihin oltava sujuvat yhteydet ja pääsy
- toiminnan perusta: kaikkien lasten ja nuorten (laajat) terveystarkastukset, joissa tavoitteena havaita lapsen, nuoren ja perheen ongelmat tai haasteet varhain, jolloin kevyet keinot riittävät
- tarvittaessa lääkäri mukana horisontaalisessa ja vertikaalisessa yhteistyössä
 - jatkotutkimukset, hoito ja kuntoutus
 - perustasolla toimiva erikoislääkäri vähentää merkittävästi erikoissairaanhoidon lähetteitä
- primaaripreventio > väestön terveys, elämänhallinta ja hyvinvointi kohenevat ja sairastavuus ja syrjäytyminen vähenevät > kustannussäästöt ja vähemmän inhimillistä kärsimystä
- lievien ja yleisten terveysongelmien hoito osa suurempien ongelmien ennaltaehkäisyä
- perhekeskuksessa työn järjestäminen kootusti, kohdennetusti ja kustannusvaikuttavasti
- yhteistyö varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten kanssa keskeistä – osa lasten ja nuorten arkea

Perhekeskuksen lääkärintyön kehittäminen

- mahdollisuus vahvistaa lääketieteellistä osaamista peruspalveluissa
- tuo tarvittavaa asiantuntemusta lasten, nuorten ja perheiden tilanteisiin oikea-aikaisesti, jolloin hoitopolut lyhenevät ja sujuvoituvat ja interventiot ankkuroituvat lapsen, nuoren ja perheen arkeen
- lääketieteellisen osaamisen vahvistuminen mahdollistaa myös hoidon, kuntoutuksen ja kehityshäiriöiden/pitkäaikaissairauksien hoidon ja seurannan toteutumisen perustasolla

Uhkana suunniteltujen uudistusten myötä

- palveluiden pirstoutuminen integraation sijaan, ennaltaehkäisevän työn jatkuvuuden katkeaminen, paikallisten kumppanuuksien ja alueellisten hoitopolkujen katkeaminen
- lääkärintyöstä voi tulla fragmentaarista ja konsulttimaista jatkuvuuden ja vakiintuneiden yhteistyökuvioiden rikkoutuessa
- eniten tarvitsevat asiakkaat ja potilaat usein vähiten kykeneviä valitsemaan tarkoituksenmukaisimmat palvelukokonaisuudet ja sitoutumaan niihin
- tiedonkulku eri toimijoiden välillä epävarmaa: riippuu ammattihenkilöiden toiminnasta, eri tietojärjestelmien yhteensopivuudesta ja lupien ajantasaisuudesta
- lääkärintyön kannalta uhkana on mahdollinen rekrytointivaikeus perhekeskustyöhön

- **perhekeskuksessa toimivat yleis- ja erikoislääkärit muodostavat lasten, nuorten ja perheiden palvelujen lääketieteellisen osaamisen perusterveydenhuollon ”poolin”**
- **erikoissairaanhoidon erikoislääkärit osallistuvat konsultatiivisesti ja tarvittaessa jalkautuen**
 - eivät ole eri palveluiden ulkoisena (konsultti)tukena, vaan monialaisen toiminnan lääketieteellisinä asiantuntijoina ja työyhteisön jäseninä
- **koulutus-perhekeskukset** kouluttavat nuoria lääkäreitä perehtymään perhelääketieteeseen
 - kokeneet kouluttajalääkärit (yleislääketieteen erikoislääkärit, ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon, perhe- tai nuorisolääketieteeseen perehtyneet lääkärit) varmistavat toiminnan ja hoidon jatkuvuuden
- **lääkäreiden toimenkuva riittävän laaja-alainen** ja jatkuva osaamisen kehittäminen varmistettu
 - yksi keino: yhdistelmävirat, joissa (erikois)lääkäri osan työajasta perhekeskuksessa ja osan erityistasolla
 - järjestely lisäisi molemminpuolista ymmärrystä, työn tunteista sekä sujuvoittaisi hoitopolkuja ja nostaisi koko toiminnan lääketieteellistä tasoa
 - ehdotus: lasten- ja nuorisopsykiatrian erikoistumiskoulutusohjelmaan voisi kuulua jakso perheneuvolassa ja nuorten keskuksessa, jolloin perustason ja erityistason välisen alueen tuntemus vahvistuisi